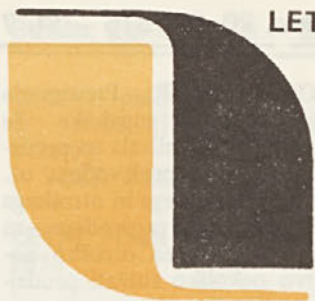

LETO XIV

ŠTEVILKA 7

STRAŽA, 20. AVGUST 1976

novoles

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA LESNEGA KOMBINATA "NOVOLES" STRAŽA PRI NOVEM MESTU

Gospodarjenje v I. polletju 1976

Za letošnje prvo polletje je značilno uvajanje več novosti in sprememb v naše poslovanje: uspešno smo uveljavili zakon o zavarovanju plačil, pričali smo tudi spremembi ugotavljanja in delitve dohodka na podlagi plačane (in ne več fakturirane) realizacije (kar je razvidno tudi iz tabele ugotavljanja in delitve dohodka), postopoma prehajamo na nov način financiranja, intenzivno pa se tudi pripravljamo na izvajanje določil zakona o združenem delu, ki je sicer še v razpravi, vendar bo njegova praktična uresničitev terjala od nas novih dolgotrajnih naporov in prizadevanj. Vse te spremembe in novosti nas ne smejo ovirati, da ne bi presodili naših lastnih proizvodnih in prodajnih prizadevanj — uspehov ali neuspehov.

I. PROIZVODNJA

Iz tabele „Letni plan proizvodnje in doseganje po planskih cenah“ je razvidno, kolikšen delež letnega plana so TOZD izvršili v prvem polletju. Odstotek izvršitve je za NOVOLES sicer pod 50 %, vendar to še ni znak za alarm, čeprav bi bil odstotek seveda lahko višji. Za vsako TOZD obstajajo namreč določeni razlogi za takšno ali drugačno doseganje plana.

Glede na stalno rast proizvodnje in sezonski značaj nekaterih proizvodov je v drugem polletju normalno pričakovati večjo proizvodnjo kot v prvem.

TOZD TAP še vedno ne izkorišča vseh svojih proizvodnih zmogljivosti zaradi težav pri prodaji svojih izdelkov, saj gre za plasman novih izdelkov na za nas popolnoma nova tržišča in je to težavna ter dolgoročna naloga. Tako je šel del proizvodnje plošč na zalogo, vendar se prodaja iz meseca v mesec sicer počasi, toda stalno večja in lahko pričakujemo usklajitev proizvodnih in prodajnih kapacitet tudi na tem področju.

TOZD TPI je prav tako v skladu s prodajnimi možnostmi proizvedel manj plastificiranih predalov od planiranih. Ta proizvod je namreč odvisen od proizvodnje celotne pohištvene industrije Jugoslavije (oz. vsaj

naših kupcev), ta pa je bila v začetku leta bistveno manjša od normalne. Ta situacija se je že normalizirala in za drugo polletje predvidevamo proizvodnjo po planu.

TOZD TSP je v fazi rekonstrukcije, ki se je nekoliko zavlekla in tudi bolj ovira normalno proizvodnjo, kot je bilo predvideno. Po končani rekonstrukciji bodo v tej TOZD nadoknadili do konca leta skoraj celoten izpad proizvodnje in lahko pričakujemo v drugem polletju bistveno višje proizvodne rezultate.

DVOR se je glede na tržno neustreznost svojega pohištvenega proizvodnega programa preusmeril v proizvodnjo gugalnikov in je seveda glede na ustrezno rekonstrukcijo, ki je bila opravljena ravno v tem polletju, doživel tako močan izpad proizvodnje.

TOZD TVP je glede na fizični obseg proizvodnje sicer „na planu“ in je izpad le navidezen, kar sledi iz vrednostno slabše strukture proizvodnje — zaradi povečanja cen hlodov eksot se je opustila proizvodnja visokovrednih okume vezanih plošč ter se nadomestila s proizvodnjo cenejših bukovih, hkrati pa se je tudi v strukturi bukovih vezanih plošč močno dvignil delež tanjših 3 mm plošč, kar zopet znižuje vrednostni prikaz proizvodnje.

II. PRODAJA

V začetku leta nam je bilo jasno, da se bo potrošnja na domačem trgu morala uskladiti z realno kupno močjo, zato smo imeli in imamo samo dva izhoda:

pospešiti proizvodnjo za izvoz,

na domačem trgu nuditi samo tako blago, ki je kvaliteto in za kupca zanimivo.

Proizvodnja, ki ne bi šla v prodajo, se ne more proizvajati, ker bi se večale zaloge in bi se hitro srečali s problemom ne likvidnosti. To je načelo v prodajni politiki za leto 1976.

TOZD TAP: Zaloge plošč rastejo, čeprav bi morala biti proizvodnja pogojena s planom prodaje. S tem v zvezi je težišče, da se proizvodnja odpo ve velikim serijam, jih zniža na minimum in sproti usklajuje s prodajo. Proizvodnja kupol je v tem času stekla in dobava je bolj redno zagotovljena naročnikom.

TOZD TDP: Ugodna prodaja narekuje naj bi se letni plan proizvodnje povečal 5 do 10 %. V drugem polletju se predvideva zvišanje izvoznih cen.

Obrat DVOR: Preusmerja proizvodnjo v gugalnike. Ta sprememba je vplivala na prodajo, dosedanja proizvodnja oz. zaloge pisarniškega in otroškega pohištva bodo razprodane, za kar bo treba za otroško pohištvo nekoliko znižati prodajne cene.

TOZD TPI: Prodaja plastificiranih predalov za pohištveno industrijo je precej odvisna od proizvodnje pohištva doma, zato je treba razvijati in začeti izvoz za Avstralijo ter iskati še druge izvozne možnosti.

TOZD TPP: V prvih mesecih letošnjega leta je bila slaba prodaja. Pripravljeno je več modelov za prodajo v ZDA.

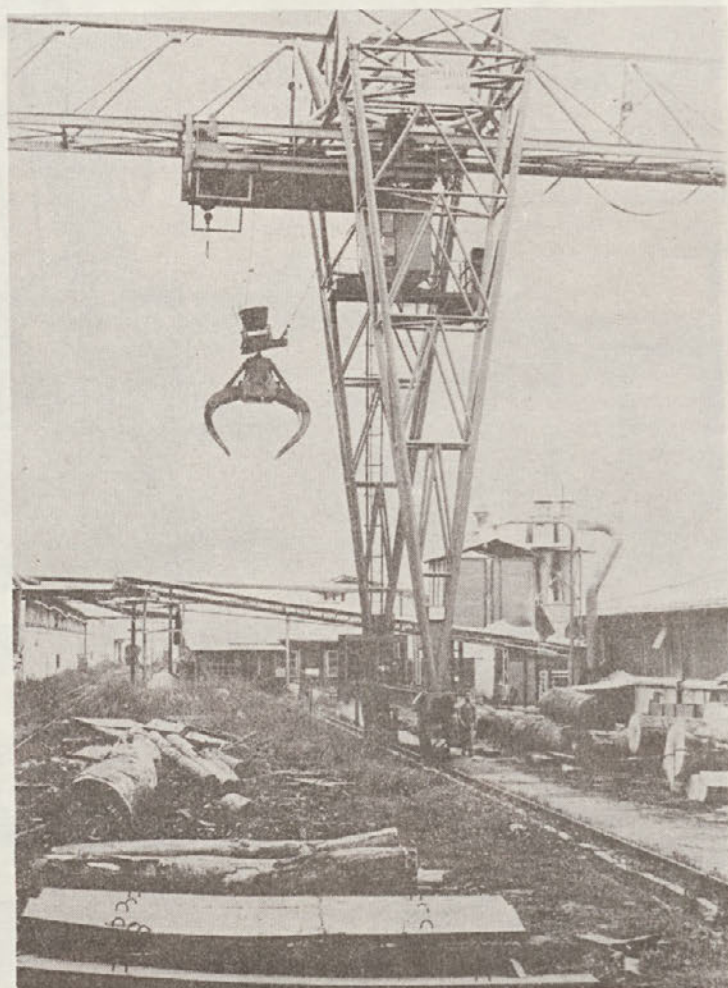
Pričeli smo z izvozom, ker se je del proizvodnje preusmeril v manjše kosovno pohištvo. Od maja je večja prodaja na domačem trgu, kar se odraža v znižanju zaloge gotovih proizvodov.

TOZD TSP: Ima najslabšo prodajo, zato bo v drugi polovici leta sledila večja. TOZD mora še naprej hitreje obračati serije v proizvodnji in zagotoviti kompletacijo v čim krajšem možnem roku.

TOZD TVP: V prvem polletju je bil zastoj v prodaji vezanih plošč, zlasti doma, največji kupec IMV Novo mesto ne kupuje dosedanjih količin. Izhod je v povečanem

LETNI PLAN PROIZVODNJE IN DOSEGANJE PO PLANSKIH CENAH I — VI 1976

TOZD	LETNI PLAN	DOSEGANJE I — VI	%
TAP	58.205.605	27.456.918	47,2
TDP	98.537.970	52.381.150	53,2
TES	29.220.725	15.074.144	51,6
TPI	58.843.000	27.484.531	46,7
TPP	56.701.503	28.806.927	50,8
TSP	96.178.170	39.158.615	40,7
DVOR	19.939.500	5.879.690	29,5
TVP	77.043.000	37.559.603	48,7
ŽAGA	97.191.990	48.971.449	50,4
NOVOLES	591.861.463	282.773.037	47,6

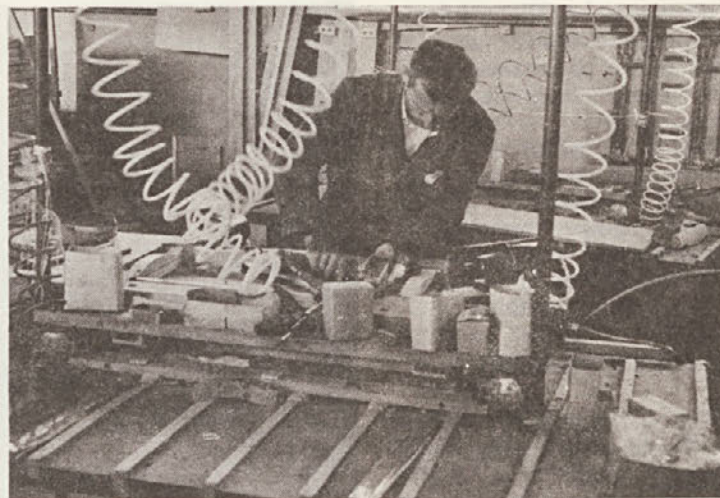
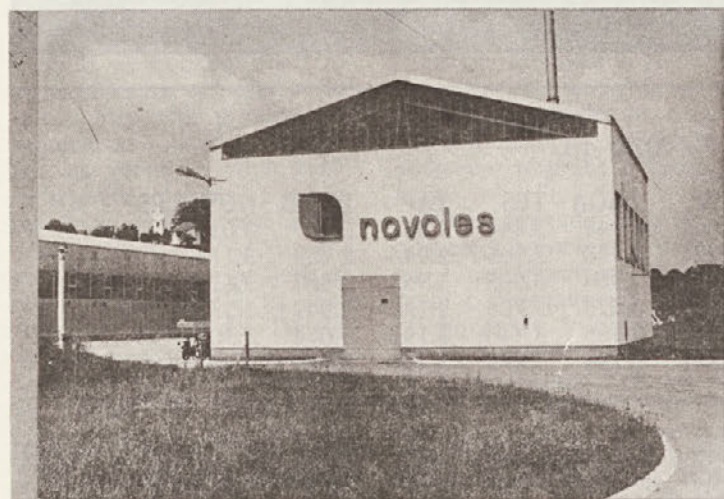
izvozu – predvsem na tuje trge (v Libijo, Italijo in druge države).

TOZD ŽAGA Straža: Preko

85 % prodaje ima v interni realizaciji za TOZD TDP, zato eksterne realizacije skupaj nima.

LETNI PLAN NETO REALIZACIJE IN DOSEGANJE I – VI 1976

TOZD	LETNI PLAN	DOSEGANJE I – VI	%
TAP	49.291.105	23.727.044	48,1
TDP	98.037.970	52.186.108	53,2
TES	29.220.725	15.074.144	51,6
TPI	57.425.500	26.883.934	46,8
TPP	53.431.503	27.380.137	51,2
TSP	94.978.170	37.685.753	39,7
DVOR	18.389.500	4.029.811	21,9
TVP	76.343.000	37.702.882	49,4
ŽAGA	96.991.990	45.163.789	46,5
NOVOLES	574.109.463	269.933.602	47,0

iz I. tromesečja 1976

v vrednosti	15.842.363
za dane kredite	3.151.996
SKUPAJ	24.312.837

Tako smo začeli in v plačilu se je uveljavila kot instrument menica.

Pregled kupcev in dobaviteljev, njihovo stanje s primerjavo II. polletja lanskega leta najbolj dokazuje red v medsebojnem poslovanju:

Obratna sredstva so večja od lanskoletnih po stanju na dan 30. junija, treba pa je vedeti, da je celotni dohodek tudi povečan, saj povečani proizvodnji sledijo povečana obratna sredstva. Po strukturi vrste obratnih sredstev je opaziti drugačno razporeditev, več je sredstev na žiro in deviznih računih, prejetih menicah, a manj pri kupcih, vendar so zaloge, zlasti surovine, večje.

III. LIKVIDNOST IN OBRATNA SREDSTVA

V vsakem finančnem poročilu oziroma analizi obratnih sredstev za posamezno tromesečje ali vse leto je bilo veliko govora, kako NOVOLES premaguje splošen pojav nelikvidnosti v državi. Ni bilo malo organizacij združenega dela, ki so se borile za večjo likvidnost. Pomanjkanje obratnih sredstev, kateremu je bil vzrok večja, hitrejša gospodarska rast delovnih organizacij pa tudi nedisciplina kupcev. Odras nelikvidnosti je bil za krajši ali daljši čas blokiran žiro račun, kar je onemogočalo pravočasno nabavo surovin in materiala za proizvodnjo, zakasnitev izplačila osebnih dohodkov delavcev in vrsto drugih težav, ki so hromile poslovnost.

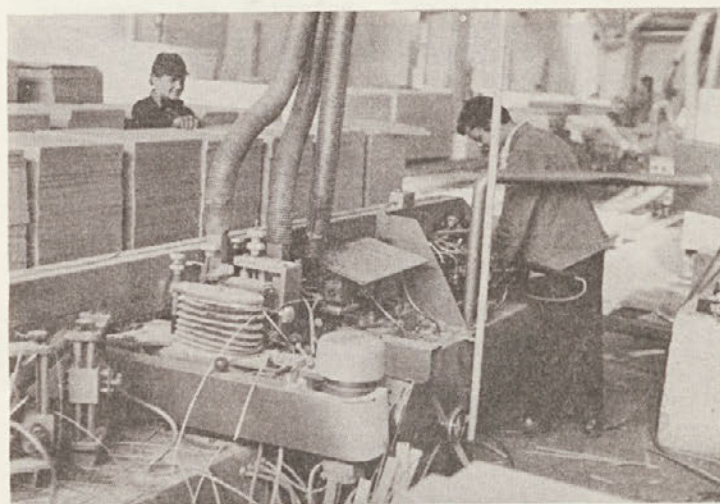
V letošnjem letu velja od 1. aprila naprej zakon o zagotavljanju in zavarovanju plačil. Prvo tromesečje je bilo obdobje prehoda na novi sistem plačevanja, usklajevanja v medsebojnih odnosih, izdelave plana poravnave, od aprila naprej pa je treba vsako nastalo upniško dolžniško razmerje plačati v zakonitem roku, sicer je za prekoračenje kaznovana odgovorna oseba in organizacija

združenega dela. Zdaj, ko smo že nekaj mesecev v tem poslovanju, lahko ugotavljamo, da je finančna disciplina utrjena in da skoraj ne poznamo nelikvidnosti. Pojavlja se, vendar je vzrok v naraščanju vseh vrst zaloga od surovin do končnih proizvodov, lahko pa tudi v neusklajenosti med upniki in dolžniki.

Pri naši delovni organizaciji imamo žiro in devizni račun, dolžnike in upnike v združenih sredstvih, kar pomeni, da navzven nastopajo temeljne organizacije po samoupravnem sporazumu enotno, ne pa vsaka za sebe. Da smo se mogli vključiti v nov sistem, smo ob prehodu poravnali obveznosti do dobaviteljev z menicami in sicer:

	din
za dolgove iz leta 1975	
v vrednosti	14.305.026
za dolgove iz tromesečja 1976	
v vrednosti	17.219.517
SKUPAJ	31.524.543
OD kupcev smo prejeli vrednostno manj menic:	din
za terjatve iz leta 1975	
v vrednosti	5.318.478
za terjatve	

	I. polletje 1975	(v 000 din) 1976
dolžniki	72.655	44.067
dobavitelji	61.524	23.854

	30. 6. 1975	(v 000 din) 1976
Denarna sredstva	4.947	13.986
Prejete menice	—	12.586
Surovine	34.536	42.599
Nedokon. in gotov. proizv.	56.931	57.826
Kupci	72.655	44.067
Predujmi	—	23.410
Ostale terjatve	9.993	3.699
SKUPAJ	179.062	198.173

Prav gotovo smo s prihranki v direktnih stroških in v splošnih stroških povečali čisti do-

hodek. Vsi TOZD-i so presegli dosežen čisti dohodek od planiranega, izjema je edino pri

Polovica obratnih sredstev je v zalogah. Normativ zalog je vsak mesec prekoračen. Mesečno stanje zalog je skoraj nespremenjeno — razen po strukturi, ko znižujemo gotovo proizvodnjo, kar je odraz večje prodaje proizvodnje. Preveč imamo zalog v surovinah in materialu in v nedokončani proizvodnji.

IV. OSEBNI DOHODKI

Gibanje osebnih dohodkov v šestih mesecih letošnjega leta je dano v pregledu in zajema višino osebnega dohodka po mesecih za vsak TOZD posebej s povprečjem za Novoles. Ta pregled zajema samo osebni dohodek za redni delovni čas.

PREGLED NETO IZPLAČANIH OSEBNIH DOHODKOV PO TOZD—IH

MESECI	DSSS	TDP	TPI	TPP	TSP	TVP	ŽAGA	TES	TAP	DVOR	NOVOLES
I.	4.110	2.769	3.089	2.840	2.850	2.671	2.947	3.444	2.852	2.763	3.033
II.	4.075	2.864	3.304	3.067	2.828	2.721	2.990	3.565	2.945	2.769	3.113
III.	4.239	2.782	3.295	2.993	2.855	2.772	2.984	3.565	2.953	2.807	3.124
IV.	4.329	3.002	3.308	3.194	2.888	2.809	3.023	3.706	3.139	2.949	3.236
V.	4.456	3.043	3.321	3.220	3.034	2.813	3.185	3.746	3.192	3.074	3.308
VI.	4.552	3.102	3.487	3.314	3.203	2.891	3.235	3.895	3.234	3.148	3.407

V. POSLOVNI USPEH

Rezultati, doseženi po periodičnem obračunu za prvo

polletje, izhajajo iz naše uspešnosti, priprav na začetku leta in ukrepov, ki so nakazani v letošnjem gospodarskem na-

črtu. Čeprav je bil gospodarski načrt sprejet z nekajmesečno zamudo, so bili prvi osnutki plana za poslovno leto 1976 pripravljeni in obravnavani po temeljnih organizacijah združenega dela že v zadnjem četrtletju leta 1975. Pri vseh TOZD je bil prevelik razkorak med nabavnimi in prodajnimi cenami, zato smo v začetnih mesecih iskali rezerve, lahko trdimo notranje rezerve, v zniževanju vseh vrst režijskih stroškov in jih plansko omejili na minimum. TOZD in skupnim službam je naloženo, da ravnaajo s temi stroški varčno in da jih obdržijo na planirani ravni.

V prvem polletju smo ustvarili za 901.837 din prihrankov pri direktnih stroških in za 2.509.014 din pri splošnih stroških. To je torej rezultat varčevanja v prvem polletju in te številke naj nas ne zavedejo k temu, da jih je treba v drugem polletju zapraviti, temveč k želji, da jih ob koncu leta vsaj podvojimo. Od posameznih TOZD ima prekoračene direktne stroške v proizvodnji TOZD TSP za 241.209 din in TOZD ŽAGA Straža za 254.546 din, medtem ko ostali TOZD-i imajo prihranke. Pri splošnih stroških pa ima prekoračene TOZD TAP za 204.512 din in TOZD TDP za 343.124 din, vsi preostali TOZD-i imajo prihranke.

Kljub prizadevanjem, da bi

dosegli čisti dohodek (dobiček) in katerega dejansko tudi smo, smo prvo polletje morali obračunati po plačani realizaciji v smislu zakona o ugotavljanju in obračunavanju celotnega dohodka iz dohodka. Bistvo novega obračuna je, da vrednosti proizvodov, če niso plačani, ne upoštevamo v celotnem dohodku, stroški pa bremenijo celotni dohodek, saj je treba iz druge prodaje blaga pokriti lastno vrednost prodanih proizvodov. Ker morajo kupci opraviti poravnavo šele v 15 dneh po prejemu blaga, ostaja najmanj polmesečna prodaja izven obračuna.

Tako je v celotnem dohodku za vse TOZD manj v realizaciji za 16.505.423 din, torej nekaj manj kot polmesečna prodaja. Te vrednosti pa temeljne organizacije ne morejo nadomestiti iz ostale prodaje, ker je profitna stopnja prenizka. Zato moramo pri obravnavanju polletnega obračuna izhajati iz doseženega poslovnega uspeha po fakturirani prodaji. Iz predhodnih podatkov ugotavljamo, da je proizvodnja pod planom za 2,4 %, prodaja — realizacija pa prav tako nižja od plana za 3 %. Tako je v celotnem dohodku manj realizacije za 17.223.270 din. Planski čisti dohodek (dobiček) je 7.943.898 din, dosežek je 9.969.700 din ali za 2.025.802 din več od planiranega.

Samoupravni sporazum o štipendiranju

V kratkem bo dan v javno razpravo nov osnutek samoupravnega sporazuma o štipendiranju (odbor za medsebojna razmerja ga je na eni svojih sej že obravnaval). Danes vas želimo na kratko seznaniti, kaj nam bo novega prinesel ta sporazum.

Samoupravni sporazum o štipendiranju ureja podeljevanje štipendij za izobraževanje strokovnega kadra za potrebe Novolesa. Štipendije se lahko podeljujejo za šolanje na fakultetah, na visokih in višjih šolah, na srednjih šolah ter na poklicnih šolah v času teoretičnega pouka. Štipendija je denarna pomoč, ki jo daje podjetje za redno izobraževanje na vseh vrstah in stopnjah šol. Podeliti se jo sme največ za toliko časa, kolikor je potrebno, da študent oz. dijak po predpisanem učnem načrtu šole dokonča šolanje v rednih rokih. V izjemnih primerih je iz opravičljivih vzrokov izplačevanje štipendije mogoče podaljšati, vendar ne več kot za eno leto. Štipendija se izplačuje za nazaj v mesečnih obrokih za vse mesece v letu in dospeva v plačilo 15 v mesecu.

Štipendije podeljuje na podlagi javnega razpisa odbor za medsebojna razmerja. Razpis se objavi praviloma najpozneje do konca junija tekočega leta. Prisilec, ki se prijavi na razpis, mora predhodno šolo opraviti z odličnim, prav dobrim ali vsaj dobrim uspehom. Za prijave na razpis se zahtevajo obrazci DZS-1,65 „Prošnja za štipendijo“, katerim morajo kandidati predložiti tudi vsa dokazila o materialnem stanju in učnem uspehu.

Prednosti pri izbiri imajo naslednji prosilci:

1. otroci umrlih delavcev podjetja;
2. otroci delavca ali upokojenca podjetja;
3. prosilci, ki imajo končanih več letnikov šole, za katere se razpisuje štipendija;
4. otroci borcev NOV pred 9. 9. 1943 in invalidov NOV;
5. prosilci, ki so iz bližnje okolice podjetja.

Odbor, ki odloča o podelitvi štipendije, mora svojo odločitev z utemeljitvijo pisмено sporočiti vsem prosilcem v roku 15 dni po preteku razpisnega roka.

Odbor za medsebojna razmerja lahko svoj sklep o podelitvi štipendije spremeni in že podeljeno štipendijo podeli drugemu prosilcu, če prosilec oz. njegov zakoniti zastopnik ne sklene s podjetjem pogodbe o štipendiranju.

Višina štipendij se izračuna po enotni lestvici, ki je usklajena s samoupravnim sporazumom o štipendiranju učencev in študentov v občini Novo mesto. Štipendist pridobi pravico do izplačevanja štipendije za višji letnik srednje, višje ali visoke šole takrat, ko predloži službi izobraževanja zadnje spričevalo oz. potrdilo o vseh opravljenih izpitih in potrdilo o vpisu v višji letnik.

Enotna lestvica točkovanih vrednosti štipendij je naslednja:

- **Za učence srednjih šol:**
 - z zadostnim uspehom 350 točk (550 din)
 - z dobrim uspehom 400 točk (620 din)
 - s prav dobrim uspehom 450 točk (700 din)
 - z odličnim uspehom 500 točk (780 din)
 - **Za študente visokošolskih zavodov — s povprečno oceno:**
 - 6,0 — 6,5 oz. 2,0 — 2,4 450 točk (700 din)
 - 6,6 — 7,2 oz. 2,5 — 2,9 500 točk (780 din)
 - 7,3 — 7,9 oz. 3,0 — 3,4 570 točk (890 din)
 - 8,0 — 8,6 oz. 3,5 — 3,9 650 točk (1.010 din)
 - 8,7 — 9,3 oz. 4,0 — 4,4 750 točk (1.170 din)
 - 9,4 — 10 oz. 4,5 — 5,0 850 točk (1.330 din)
- Upošteva se študijski supeh vseh let študija.

- **Dodatne točke:**
 - 100 točk (150 din) — če opravi študent vse obveznosti iz pret. šol. leta do decembra naslednjega šol. leta,
 - 250 točk (390 din) — če opravi študent te obveznosti do septembra istega šolskega leta.

200 točk (310 din) — šolanje v tehničnih, pedagoških in zdravstvenih strokah, če so te šole izven Novega mesta.

Vrednost točke bodo vse podpisnice samoupravnega sporazuma o štipendiranju v občini Novo mesto odločale vsako leto. (V zgornjem odstavku so zaradi lažje primerjave poleg točk v oklepaju zneski štipendij za leto 1976).

Medsebojno razmerje med podjetjem kot dajalcem štipendije in štipendistom se določijo s pisмено pogodbo, ki mora vsebovati vse pravice in dolžnosti štipendista in dajalca štipendije. Med drugim je dolžnost štipendista, da se po končanem šolanju zaposli v Novolesu in da dela enako dobo, ko je bil štipendiran po pogodbi.

Štipendist mora povrniti štipendijo v naslednjih primerih:

1. če zaradi neuspeha ali zaradi zamenjave šole dokončno prekine študij ali če šolanje večkrat začasno prekine zaradi neuspeha;
2. če med študijem ali šolanjem sklene pogodbo o štipendiranju ali posojilu z drugim podjetjem;
3. če po končanem študiju ali šolanju po svoji volji ne sklene delovnega razmerja s podjetjem;
4. če po končanem šolanju ali študiju v nasprotju s pogodbo, sklene delovno razmerje s kako drugo OZD;
5. če po končanem študiju ali šolanju sklene delovno razmerje s podjetjem, pa ne ostane v delovnem razmerju toliko časa, kolikor je preje-

mal štipendijo; v tem primeru mora štipendist vrniti samo znesek, ki je v sorazmerju z neizpolnjenim delom obveznosti;

6. če navaja neresnične podatke z namenom osebnega okoriščenja. Štipendist je dolžan vrniti prejete zneske štipendije in razliko, ki jo je prejemal iz združenih sredstev, takoj s 5 % rednimi obrestmi in v primeru zamude vračila tudi z 12 % zamudnimi obrestmi.

Štipendist ni dolžan vrniti štipendije v primeru, da ga podjetje po sklepu delavskega sveta TOZD oz. DSSS ne sprejme na delo po končanem šolanju.

Štipendistu, ki zaradi neuspeha ali drugih okoliščin prekine šolanje največ za dobo enega leta ali za določen čas, pa ga pozneje zopet nadaljuje, lahko podjetje ustavi izplačevanje ali zahteva povrnitev štipendije. V primeru, da podjetje ustavi izplačevanje štipendije, se štipendija ne izplačuje toliko časa, dokler taka prekinitev traja, medtem ko pravice in obveznosti iz pogodbe mirujejo. Štipendist pridobi pravico do izplačevanja štipendije, ko s pismenim potrdilom dokaže, da izpolnjuje pogoje za nadaljevanje šolanja.

Štipendist podjetja mora praviloma nastopiti delo v podjetju najpozneje v roku dveh mesecev po tem, ko je zaključil študij oz. šolanje.

Če se v podjetju zaposli delavec, ki je prejemal štipendijo pri drugem dajalcu štipendije, mu podjetje lahko povrne znesek iz naslova štipendije. O povračilu odloča odbor za medsebojna razmerja na predlog izobraževalne službe.

Z delavcem, kateremu podjetje povrne štipendijo, se sklene pogodba, ki mora vsebovati:

- višino vrnjene štipendije,
- čas, ki ga mora delavec prebiti v podjetju in ki se izračuna tako, da se dolžna vsota deli z 800 din za visoke in višje šole ali 600 din za srednje šole.

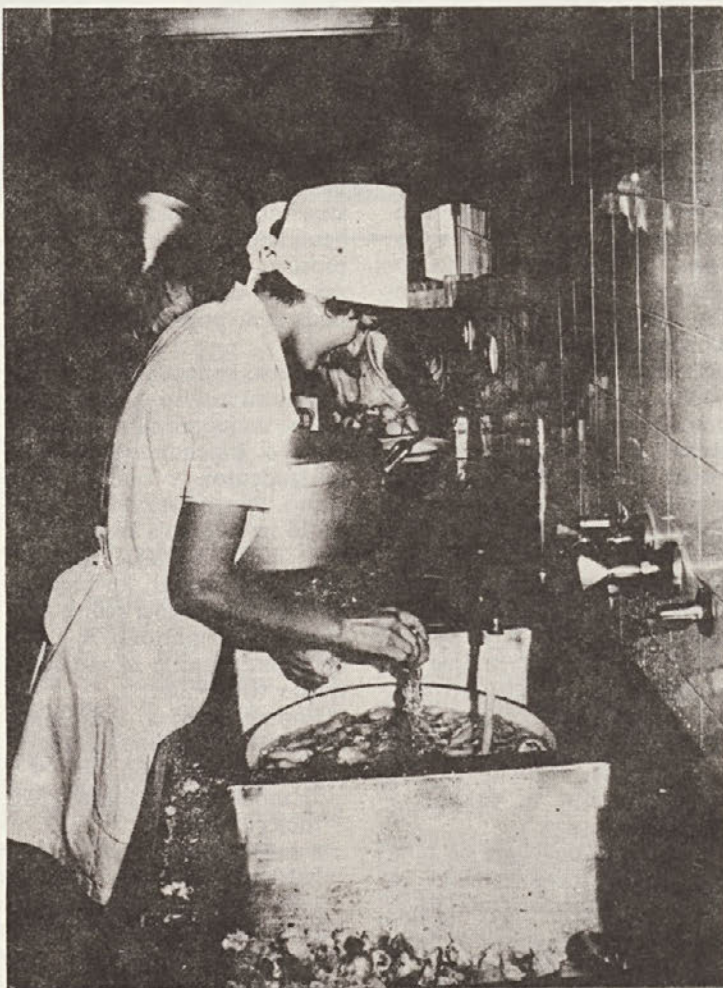
VESNA NOVINEC

Kuh

Obisk v kuhinji smo začeli ob 6.30. Vsi so že pridno delali. Današnja juha bo imela tudi domače rezance.

Najhuje je pred malico. Ob 9. uri pridejo delavci z žage, ob pol desetih iz obrata vezanih plošč TES, DSSS in en del iz TSP. Treba je vse hitro pripraviti, ker nihče ne čaka rad.

Na dan se v Novolesu popije približno 80 l pijač. Ko pridejo „pasji dnevi“ popijemo tudi do 150 l. Steklenice so globoko v kleti. Treba jih je pripeljati za pult. In česa največ popijemo: deita, mineralne vode in sadnih sokov.

Vsaka dobra juha mora biti začinjena s peteršiljem. Prav neverjetno je, koliko ga porabimo v naši kuhinji.

Malica se pripravlja v nočni izmeni. Treba je narezati 210 do 240 kg kruha, očistiti 300 kg krompirja, pripraviti 100 kg mesa. Delovni tempo je izredno hiter, ker v kuhinji čas hitro leti.

in ja

In že se je začelo, vrsta tja do vhodnih vrat. V dveh minutah je bila jedilnica polna. Verjetno nihče od njih ne pomisli, kaj vse je bilo potrebno pripraviti ta dan.

Na dan našega obiska so bile na mizi polnjene paprike.

Pripraviti 1100 malic in 100 kosil, to je vsakdanje delo naših kuharic.

Ko smo odhajali iz kuhinje, je sledil pomemben pogovor v pisarni: priprava jedilnika za naslednji teden. Eni imajo radi ribe, drugi spet meso, tretji niso prijatelji piščancev, peti nočejo vampov, šesti bi najraje dunajske zrezke... Želja je res veliko.

Fotoreportaža ne govori o težavah, ki jih imajo v kuhinji, niti o obilici dela niti o neupravičenih pripombah na račun dela v kuhinji. O vsem tem bomo spregovorili v eni izmed naslednjih števil.

Indok center

Skupščina SR Slovenije, republiška konferenca SZDL in skupnost slovenskih občin so 13. novembra 1975 v Ljubljani organizirale posvet o aktualnih vprašanjih obveščanja v delegatskem sistemu s posebnim poudarkom na oblikovanju informacijsko-dokumentacijskih (INDOK) centrov v TOZD, krajevnih skupnostih in občinskih skupščinah. Med drugimi je bil sprejet tudi sklep, da se pri občinskih skupščinah ustanove INDOK centri do 1. marca 1976.

Sisteme informiranja je potrebno razvijati v smeri, ki smo jo načrtali v že doslej sprejetih stališčih in sklepih družbenopolitičnih organizacij in skupščin družbenopolitičnih skupnosti, zlasti pa na posvetu, ki ga je organizirala republiška skupščina, na posvetu o informiranju v delegatskem sistemu, ki sta ga v Lipici pripravili republi-

stem družbeno informacijskega sistema in pripraviti ustrezen družbeni dogovor o družbeno informacijskem sistemu ter spremljajoče družbene dogovore in samoupravne sporazume.

V stalnih stikih z dejavniki, ki jim ustava nalaga skrbeti za samoupravno delegatsko informiranje vseh delovnih ljudi in občanov in s kritičnim presojanjem njihovega delovanja, je treba poskrbeti za optimalen razvoj informacijske kulture in pospešeno razvijati informacijsko statistično miselnost.

Kljub nenehnemu razvoju sredstev javnega obveščanja, modernizaciji načinov in oblik obveščanja, uporabi najsodobnejših tehničnih dosežkov na področju obveščanja in izpolnjevanju strokovnosti kadrov na teh pomembnih področjih družbenega življenja se dnevno srečujemo s kritičnimi pripombami na račun obveščenosti in seznanjenosti delovnih ljudi in občanov z vsakodnevnimi dogajanjem, predvsem v njihovem ožjem okolju. Gre torej predvsem za problem obveščenosti na področju komune, krajevne skupnosti, TOZD ali druge delovne skupnosti.

ška konferenca SZDL in republiški svet Zveze sindikatov Slovenije ter na posvetu Skupnosti slovenskih občin v Postojni o informacijsko-dokumentacijskih centrih. Vse z namenom, da bi jih lahko v skladu z možnostmi in potrebami med seboj zblíževali in postopoma razvijali, povezovali in jih prilagajali potrebam delegatskega sistema. Gre torej za naloge, ki so bistvenega pomena za hitrejšo preobrazbo na osnovi ustav in sklepov ZKJ in ZKS.

Hitreje je treba razvijati celovit družbeno-informacijski sistem, katerega sestavni deli so zlasti množična občila, statistika, družbene evidence in informacijsko dokumentacijske službe. Poiskati je treba ustrezne organizacijske oblike za spremljanje takega celovitega sistema informiranja v republiki in za vplivanje na njegov razvoj, čimprej je potrebno ustanoviti posebna koordinacijska telesa pri občinskih konferencah SZDL za obveščanje, preučiti možnost ustanovitve posebnega republiškega komiteja za družbeno informacijski sistem, poglobiti stike z nosilci prizadevanj na teh področjih, razvijati informacijski sistem za delovanje državne uprave kot podsi-

legatski sistem predpostavlja temeljito poznavanje stvari, o katerih delegati odločajo oziroma posredujejo mnenje svoje sredine. Zaradi že omenjene informacijske praznine na strani delegatov smo nenehno priča stanju, ko gredo nekatere pomembnejše točke z dnevnih redov občinskih skupščin mimo tudi brez razprav oziroma pripomb delegatov, manj pomembne točke, za katere pa je dovolj konkretnih, formalnih in neformalnih informacij, pa povzroče dostikrat živahno ali celo „prenapeto“ razpravo.

Tako moramo v delegatskem načinu odločanja odpraviti tudi nekatera zmotna mnenja, da je moč predloge za odločitve in dogovore dati v razpravo po delegatski poti šele, ko so le-ti dokončno izdelani in oblikovani, nikakor pa ne v zgodnjih fazah oblikovanja, oblikovanja bodočih odločitev. Takšna stališča pomenijo nezaupanje do delovnih ljudi in občanov ter imajo za posledico manjši vpliv najširšega kroga samoupravljalcev na oblikovanje družbenih odločitev v skupščinskem sistemu. Zato moramo izgraditi takšen informacijski sistem, ki bo omogočal zajemanje najširše ustvarjalne pobude delovnih ljudi in občanov, njihove potrebe in interese, kajti le tako bo delo skupščine resnično odraz interesov celotne družbene skupnosti.

Kot posebna oblika zbiranja, skladiščenja, predelave in posredovanja informacij se pri občinskih skupščinah ustanavljajo informacijsko dokumentacijski centri. Njihovo ustanavljanje služi predvsem uresničevanju samoupravnih delegatskih odnosov. Namenjeni morajo biti vsem delovnim ljudem in obča-

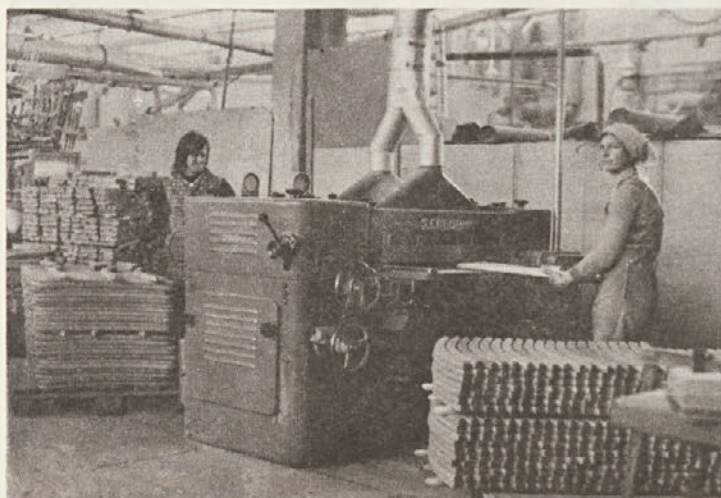
nom, ki so v samoupravnem delegatskem sistemu v skladu z ustavo nosilci dogovarjanja in odločanja.

INDOK centri organizirajo bazo informacij in skrbijo za njihovo uporabo, v okviru zmožnosti pa posredujejo ustne, pisane, statistične in druge specializirane informacije, ki so pomembne za samoupravno delegatsko odločanje, obveščajo porabnike o dokumentih in informacijah, se povezujejo z glasili, organizatorji obveščanja, organizacijskimi službami, tajništvi organov samoupravljanja in drugimi dejavniki na področju informiranja ter obdelujejo informacije, iščejo dopolnilne podatke in dajejo tematske primerjalne preglede o informacijah in dokumentih. INDOK centri mimo tega lahko opravljajo tudi nekatere druge naloge, strokovne, tehnične in organizacijske narave.

Ustava tudi zahteva, da je za odločanje informiran vsak občan in delavec. Seveda ne moremo vsakega udeleženca oskrbeti z vsemi stopnjami informacije: splošno, specializirano in zelo konkretno. Bistveno pa je, da so informacije organizirane in shranjene „v zalogah“ tako, da se vsak udeleženec v odločanju lahko te „zaloge“ posluži v nekem centru, INDOK ali drugačnem, preveri svoja predvidevanja in s pomočjo splošne informacije, ki naj vzbudi željo po bolj specializirani ali celo konkretni natančni informaciji, podrobnejše podatke in informacije (dokumente) tudi hitro in poceni dobi (prebere, sposodi, prouči). To v določeni meri tudi opredeljuje vlogo INDOK centra, ki se seveda mora tekoče prilagajati spremembam in potrebam, podanim s splošnimi informacijami, takoj zbirati dodatne specializirane informacije ter imeti pregled nad tem, kje hranijo najbolj konkretne informacije in pod kakšnimi pogoji jih lahko INDOK center pridobi iz drugih specializiranih dokumentacijskih centrov.

Z uvajanjem delegatskega sistema je potreba po sprotnem, razumljivem, kratkem in jedrnatem obveščanju postala še bolj aktualna. Z analizami o delovanju delegatskega sistema, na pogovorih z delegati, seminarjih za delegate in tudi na sejah občinskih skupščin se stalno srečujemo z ugotovitvami, da smo na področju obveščanja storili premalo in da je temu področju treba dati poseben poudarek v prihodnosti.

Delegat potrebuje za svoje odgovorno in kvalificirano odločanje kratko, jedrnato, hitro in poceni informacijo, informacijo, za katero naj vloži čim manj truda, da si jo pridobi. De-

Ljudska obramba in družbena samozasčita

Z današnjim člankom končujemo serijo člankov o ljudski obrambi in civilni samozasčiti. V člankih smo vas želeli seznaniti z glavnimi značilnostmi samozasčite v naši samoupravni socialistični družbi.

Zahteve naše samoupravne socialistične družbe na področju obrambe in zaščite se ne izražajo samo v oboroženem boju v tako imenovani aktivni obrambi pred napadom od zunaj in v onemogočanju vseh subverzivnih in drugih škodljivih učinkovanj, kar je vsekakor prvenstven namen splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite. Naša družba vztraja hkrati tudi pri pripravljanju in organiziranju zaščite in reševanju ljudi ter materialnih dobrin ob oboroženih operacijah napadalca in drugih katastrofah, oziroma pri takšnem samoorganiziranju, s katerim bo zagotovljeno uspešno zmanjšanje in odstranitev posledic, ki bi v vojni ali miru utegnile ogroziti življenje ljudi, njihovo premoženje in materialno vrednost družbe. Ti problemi so v domeni civilne zaščite.

Civilna zaščita je sestavni del splošne ljudske obrambe, katere glavni namen je zaščita pred posledicami vojnih operacij. Čeprav je civilna zaščita namenjena predvsem za vojne razmere, ima važno vlogo tudi v miru — za zaščito pred elementarnimi nevarnostmi in drugimi nesrečami velikih razsežnosti, za zaščito in reševanje ogroženega prebivalstva in materialnih dobrin.

Iz te mirnodobne vloge civilne zaščite, zlasti samozasčite, izvirajo razne dileme o tem, kaj spada v civilno zaščito, kaj v družbeno samozasčito. Glede tega ne bi smelo biti dilem. Morda bo ugotovitev jasnejša, če poudarimo, da je s samozasčito v okviru izvajanja ukrepov civilne zaščite mišljeno vse, kar storijo občani, neprofesionalci za lastno zaščito sami ali skupaj s specializiranimi organi in enotami civilne zaščite.

Toda civilna zaščita in funkcija samozasčite sta si precej podobni, prepleteni in medsebojno povezani. Tako je na primer maskiranje ukrep civilne zaščite, hkrati pa tudi ukrep bojne pripravljenosti oboroženih sil, ko gre za maskiranje elementov bojnega reda. Prav tako je lahko tudi ukrep družbene samozasčite, ko gre, recimo, za zaklanjanje raznih obvestil, nazivov in žazipotov.

Poleg te podobnosti so tudi jasne razlike med funkcijo civil-

ne zaščite in družbene samozasčite, saj je težišče družbene samozasčite usmerjeno k zaščiti ustavne ureditve, samoupravnih pravic delovnih ljudi in drugih pravic in svoboščin človeka in občana kot tudi k zaščiti družbenega premoženja, medtem ko je težišče civilne zaščite osredotočeno v zaščiti in reševanju prebivalstva in materialnih dobrin ob vojnih akcijah kot tudi v zaščiti pred elementarnimi nevarnostmi velikih razsežnosti v miru.

Glede na to, da je splošna ljudska obramba namenjena in neposredno usmerjena v obrambo in zaščito neodvisnosti, suverenosti, teritorialne neokrnjenosti in socialistične samo-

upravne ureditve SFRJ, so v središču sovražnikovega zanimanja, opazovanja, raziskovanja in spodkopovalne dejavnosti, predvsem pa jo imajo stalno na muhi tuje obveščevalne službe, kot tudi notranji sovražnik. Vse te aktivnosti so osredotočene na spremljanje celotnih obrambnih priprav in preprečevanje njihove krepitve in učinkovitosti, da bi se končno ogrozila in oslabil naša socialistična skupnost kot celota, predvsem pa razvoj in krepitev samoupravnega socializma.

Ti pritiski so zelo raznovrstni in perfidni. Pri tem imajo pomembno vlogo tuje obveščevalne službe, ki stalno zbirajo podatke o vseh elementih splošne ljudske obrambe, zlasti pa o enotah JLA, poveljstvih, bojni pripravljenosti, opremljenosti, vojaških načrtih, materialnih

sredstvih, obnašanju vojaških oseb, izurjenosti vojaških obveznikov, o gospodarstvu, prebivalstvu itd.

Pri tej aktivnosti se uporabljajo najrazličnejše metode in oblike od pritiskov do podkupovanja in raznovrstnih legalnih oblik, kot so gospodarska zveza, turizem, kulturno sodelovanje, znanstvena raziskovanja itd.

Iz vsega tega izvira tudi pomen družbene samozasčite za vso splošno ljudsko obrambo oziroma potreba, da se vsi občani angažirajo pri zaščiti obrambnih priprav glede na to, da je splošna ljudska obramba pridobitev in glavna moč naših delovnih ljudi za zaščito njihove svobode in neodvisnosti samega razvoja.

Občani kot tudi vsi drugi dejavniki družbe izven oboroženih sil prispevajo z ukrepi družbene samozasčite na terenu k varnosti in zaščiti splošne ljudske obrambe kot tudi k celotni varnosti vse jugoslovanske samoupravne socialistične skupnosti.

Mesec športa in rekreacije

V teh dneh potekajo na športnih igriščih najrazličnejša športna tekmovanja med temeljnimi organizacijami združenega dela. Športna tekmovanja so dobila v Novolesu nenavadno širok odmev. Šport se je znova vrnil med nas. Zaželimo mu veliko uspeha in še večjo podporo, kot jo ima danes.

V sredo, 11. avgusta, se je končalo tekmovanje kegljačev. Čeprav smo v zadnji številki zapisali, da se športniki ne bodo posebej pripravljali na Lesarado, ker ni dovolj denarja, so se športniki navzlic temu odločili organizirati tekmovanja med temeljnimi organizacijami. Tekmovanje kegljačev potrjuje, da je potrebno samo malo dobre volje in malo entuziazma in rezultati pridejo. Razen kegljačev bodo v avgustu tekmovali še strelci (17), plavalci (23), tri dni pozneje plavalci na delavskih športnih igrah, namizni tenis bo na sporedu 31. avgusta, 3. septembra pa bo tekmovanje šahistov. Tako se počasi uresničuje zamisel, da bi imeli v Novolesu en mesec v letu za šport in rekreacijo.

Ko so se športni delavci v Novolesu pogovarjali, kako po-

živiti športno dejavnost v Novolesu, so bili vsi enotnega mnenja, da mora aktivnost sloneti na temeljni organizaciji. In ta misel se tudi počasi uresničuje. Tako v tovarni ploskovnega pohištva že imajo ob ponedeljkih rekreativno kegljanje na Loki v Novem mestu. Pravijo, da prihaja zdaj na kegljišče 10–12 ljudi, vendar so prepričani, da jih bo sčasoma več. V TPP so izbrali kegljanje, ker je za ta šport največje zanimanje. Morda si bo druga temeljna organizacija zbrala kakšen drug šport, najpomembnejše je, da šport postane potreba. S široko zasnovano rekreacijo bomo dobili tudi kvaliteto.

Kako torej spodbuditi zanimanje za šport in rekreacijo? Nedvomno je, da mora biti nosilka akcije mladina, mladina-

ska organizacija. Ne zato, da bi tekmovali samo mladinci. Mladinska organizacija je nedvomno najbolj primerna organizacija skupaj s sindikatom, ki more organizacijsko speljati to akcijo. Resnici na ljubo je treba povedati, da ko smo letos delili denar za aktivnosti, so športniki in mladina dobili bore malo. Upajmo, da bodo prišli boljši časi ne samo za mladino in šport, temveč tudi za druge dejavnosti in da tudi očitkov, češ da ni denarja in zaradi tega tudi aktivnosti ne, ne bo več.

Rezultatov prvega dela letošnjih delavskih sindikalnih športnih iger vam ne moremo sporočiti, ker tekmovalna komisija še nima vseh zbranih. Vendar lahko rečemo, da so nas letos izredno presenetili nogometaši, ki so nekatere nasprotnike premagali kar z dvoštevilčno razliko. Odbojkarji so nas po eni strani razočarali, po drugi pa navdušili. Navdušili so, ker leta nazaj ni bilo takega zanimanja za ta šport kot letos, razočarali so delno zaradi tega, ker rezultati niso takšni, na kakršne smo bili navajeni. Dejstvo, da smo se letos udeležili vseh tekmovalj, je hvalevredno in je v primerjavi s prejšnjimi leti korak naprej. Šport tako dobiva na kvaliteti in množičnosti, koraki pa so še vedno počasni in kratki. Upajmo, da bomo kmalu korakali v pravem športnem ritmu hitro in daleč.

Rak na maternici

Pri ženskah se pojavlja rak najpogostejše na spolovilih in na dojkah, takoj za tem pa na želodcu. Letno zboli v Sloveniji okrog 300 žensk za rakom na maternici. V skoraj 80 odstotkih prizadene rak na ženskih spolovilih ali vratu maternice, kjer je sploh najpogostejši, ali pa telo maternice. Na vratu maternice se navadno pojavlja v dobi rodnosti, to je v dobi, ko ima ženska še svoje perilo, na telesu maternice pa največkrat v dobi mene ali pa še kasneje.

Pravi vzroki za nastanek raka na vratu in telesu maternice nam še niso znani. Vemo pa, da Židinke in muslimanke redkeje obolevajo za rakom na vratu maternice kot ženske drugih veroizpovedi. To pripisujejo obrezovanju spolnega uda pri moških in spolni higieni, ki jo morajo ženske in moški izpolnjevati pred spolnim občevanjem in po njem. Zdravniki raznih specialnih vej medicine se trudijo, da bi s svojimi znanstveno-raziskovalnimi študijami čimprej odkrili vzročne rakavih obolenj. Tehnični napredek in ogromno število znanstvenikov ter tehnikov ob sočasni neprecenljivi finančni podpori je rodilo sen človeštva, da bi se človek lahko sprehodil po luni. Zato tudi pri rakavih obolenjih lahko upamo na skorajšnji uspeh.

Ženska, ki skrbi za svojo spolno higieno, lahko že zgodaj opazi bolezenske spremembe. To so izcedki iz nožnice, nepravilnosti v mesečnem perilu, bolečine pri občevanju ali pa krvavkasti izcedki po občevanjih. V takih primerih se morajo ženske takoj pogovoriti o svojih opažanjih z zdravnikom, najbolje kar s specialistom za ženske bolezni. Nujno je, da bi bila vsaka ženska toliko zdravstveno prosvetljena, da bi že od 18. leta dalje hodila vsaj enkrat letno na ginekološki pregled. Strah pred ginekološkim pregledom je že marsikatero žensko stal življenje, ker je tako zamudila pravočasni začetek zdravljenja.

Ženske lahko prihajajo danes pri nas v ginekološke ambulante oziroma k specialistu ginekologu brez posebne napotnice. Tako se lahko pogovorijo z ginekologom o vseh svojih težavah in opažanjih morebitnih bolezenskih znamenj. Z ginekološkim pregledom, ki sledi takemu pogovoru, skušamo ugotoviti lego in velikost posameznih ženskih spolov. Nato pregledamo še s tako imenovanim zrcalom vso nožnico in maternični vrat. S posebno optično povečevalno napravo, ki ji pravimo kolposkop, lahko na sluznici nožnice in materničnega vrata pregledamo normalno sluznico in lahko odkrijemo morebitne druge bolezenske spre-

membe. Pri tem pregledu vzamemo bris iz nožnice, da z mikroskopom poiščemo morebitne bakterije. Poseben bris pa napravimo iz materničnega vrata in kanala ter njegov razmaz preiščemo z mikroskopom, da bi po odlučenih celicah ugotovili, ali gre za morebitne sumljive predrakave ali rakave celične spremembe na vratu ali telesu maternice. Če odkrijemo sumljive spremembe, bolnico takoj pokličemo na ponoven pregled. Vse te preiskave so neboleče: že zaradi tega je strah pred njimi neutemeljen. Če pri mikroskopskem pregledu, brisa

ugotovimo spremembe, ki že močno kažejo, da gre za raka potem napotimo tako bolnico v bolnišnico, kjer z zahtevnejšimi pregledi lahko potrdijo ali pa ovržejo sum raka. Potrditev domneve pa še ne pomeni, da je taka bolnica že zapisana smrti. Več kot 90 odstotkov bolnic z začetno obliko raka na vratu ali telesu maternice z današnjimi vrstami zdravljenja lahko popolnoma ozdravimo. Čim prej odkrijemo predrakave spremembe ali začetnega raka, tem laže in uspešneje jih zdravimo in ozdravimo!

Žal, pa mnoge ženske pridejo prvič na ginekološki pregled šele, ko je rak že močno napredoval. Vedno znova ugotavljamo, da je bil razlog odlašanja strah in sram pred ginekološkim pregledom in pa varljivo upanje, da bodo izcedki in druge nepravilnosti — znanilci raka sami po sebi minili. Tako so zamujeni meseci in hkrati tudi možnosti za uspešno zdravljenje.

V Sloveniji smo zelo napredovali v odkrivanju zgodnjega

raka na maternici. Uspehi niso izostali. Vse več žensk prihaja redno na polletne ali vsaj na letne ponovne preglede v ginekološke ambulante. V zadnjih dveh letih že opažamo, da je manj novih primerov raka na vratu maternice. To vsekakor lahko pripišemo odkrivanju in zdravljenju začetnih bolezenskih sprememb na vratu maternice, ki bi se kasneje zanesljivo sprevrgle v raka. Vendar pa še vse premalo žensk prihaja na redne ginekološke preglede!

Mnoge pridejo šele takrat, ko jih k temu prisilijo bolečine ali nepravilne močne krvavitve.

Zdravljenje ni važno le za žensko samo, temveč tudi za njeno družino in otroke, ki jo v svoji nedoletnosti nujno potrebujejo. Ker je za uspešno zdravljenje raka nujno, da ga zgodaj spoznamo in čimprej ustrezno zdravimo, naj vsaka ženska skrbi za spolno higieno, se skrbno opazuje in hodi redno na ginekološke preglede!

Vid je najhitrejši čut

Vid je človekov najhitrejši čut: oko sprejme v enakem času 20-krat več informacij kot npr. uho. Posreduje 90 % vseh vtisov, ki jih zaznavajo vsi človeški organi skupaj.

Vid nam daje naše misli, vpliva na naše občutke in določa naše delovanje: trudimo se za ugled in gojimo obzirnost. Končno, verjamemo le v to, kar vidimo na svoje oči. Kar nam je posebno ljubo in drago, čuvamo kot punčico svojega očesa. Vendar pa še danes ne posvečamo očesu tiste obzirnosti in nege, ki bi ju morali.

Po pravilu se odpravimo k očesnemu zdravniku šele takrat, ko nam je vid že močno opešal.

Očesne bolezni, kot zelena mrena, ljudi pri 40 letih pogosto tako dolgo zanemarjajo, da ni več izgleda za uspešno zdravljenje.

Oko je podobno fotoaparatu. Filmu ustreza mrežnica, objektivu roženica, ki prepušča svetlobo, leča kakor tudi površina zenice, ki jo usmerja šarenica.

Roženica in leča sestavljata sistem površine, kjer se lomijo svetloba in meče vpadajoče svetlobne pramene na mrežnico. Na mrežnici so celice za vid, se pravi — organi za sprejemanje.

Če vid popušča, je lahko vzrok za motnje na vsaki točki postopka za vid. Kaljenje leče in pupile lahko zelo poslabša zmožnost vida. Prirojene spremembe v očesni zgradbi privedejo pogosto šele čez čas do poslabšanja vida. Prirojene spre-

membe v očesni zgradbi privedejo pogosto šele čez čas do poslabšanja vida. Pri tem lahko oboli tudi silno občutljiva mrežnica — ali pa se poškoduje. Obolenje ali poškodba žilnice lahko vpliva na presnavljanje očesa, ali ga celo ustavi. Prav tako je lahko vzrok poškodba ali obolenje živčnih prog.

Obolenja na očeh so tako nevarna zato, ker potekajo vsaj ob začetku neopazno in niso boleča. Najčeste oblike napake vidljivosti so: dalekovidnost, kratkovidnost in astigmatizem.

Pri dalekovidnosti gredo svetlobni žarki v ravnem podaljškem žarišču, domnevno ven prek mrežnice. Dalekovidnost je gradbena napaka očesa, skrajšanje zrkla. Dokler ima leča svojo popolno prožnost lahko s stalnim pojačenim krivljenjem to lomno napako svetlobe odpravi. Ko pa zaradi starosti prožnost leče popusti, postane napaka v lomu svetlobe očitna tudi pacientu: vidljivost na bližino

popušča, pozneje pa celo na daljavo.

Pri kratkovidnosti leži žarišče svetlobnih žarkov pred mrežnico: razdalja od leče do mrežnice je prevelika. Tu pa leča ni sposobna popraviti vgrajene napake v očesu. Pacient vidi ostro le na kratkih razdaljah. To napako v lomu svetlobe moramo izravnati že pri otrocih — tako da nosijo očala. V zvezi z daleko in kratkovidnostjo pa pogosto nastopa neenakomerno krčenje roženice. Ker spada ta tudi k lomnim delom očesa, je posledica napake v lomu. Slika na mrežnici se v tem primeru ne naredi v obliki pik, ampak v obliki palčic, in pacient boluje na astigmatizmu. Očala s cilindrično brušenimi stekli morajo zato narediti izravnavo. Napadna vidljivost, katere vzroki so v lomu, se praviloma skozi vse življenje le malo popravi. Izjema je kratkovidnost, ki pogosto nastopi v razvojni dobi.

Dalekovidnost z vzrokom loma mora zdravnik okulist temeljito pregledati. Tudi poznejše kontrole v razmaku nekaj let so potrebne. Zdravnik lahko pri tem ugotovi, če se dalekovidnosti ni morda pridružilo kakšno resno obolenje. Možna obolenja so: obolenje vek, vnetje veznice, obolenje roženice in šarenice, siva in zelena mrena ter odstopanje mrežnice.

Razvoj stilov v Angliji

Otoška Anglija je z vdorom Nomadov v 11. stoletju prišla pod vpliv umetnostnih gibanj kontinenta. Tako je angleškemu romanskemu slogu sledila angleška gotika, ki je zelo svojska in bogata z močno razčlenjenim svobodom, prepreženim z mrežo. V začetku 17. stoletja je močno vplivala italijanska renesansa, zaživel je barok, za časa vladanja kraljice Ane (1702 – 1714) pa se je razvil stil kraljice Ane. Sredi 18. stoletja, ko je cvetel v Evropi francoski rokoko, se je razvil angleški stil, imenovan Chippendale. V drugi polovici 18. stoletja (v obdobju evropske nove klasike) so imeli Angleži „stil bratov Adam“, ki sta bila navdušena in dosledna posnemalca antike. Za njima je strogost antike odpravil Hepplewhite. Sheraton jo je izpūil in ji dal eleganco sloga Louisa 16.

Vsi angleški slogi nosijo imena po svojih tvorcih ali pa po najpomembnejših mojstrih.

Angleži so zvesti tradiciji in tako je bilo tudi pri pohištvu. Negovali so tradicijo vseh slogov in šele ob koncu 19. stoletja opazimo popuščanje.

Preko svojih prekomorskih zvez z Japonsko so odkrili japonsko umetnost, ki je zasnovana na študiju narave in človeka ter odnosov človeka do najmanjšega uporabnega elementa. Ta odnos, naturalizem, se pokaže v umetnosti in pri pohištvu odpadejo vsi nepotrebni okrasni elementi. Stiki, ki so nekaj organskega, postanejo vidni, struktura lesa pomeni lepoto materiala, vredna pogleda, in naturalizem preplavi Evropo, ki po prvi svetovni vojni najde v umetnostnem iskanju sodobnemu življenju primerne in prilagojene oblike celotnega človekovega bivalnega okolja.

BIDERMAJER

Vojne so ljudstvo tako izčrpale, da ni bilo sposobno kupovati razkošja, temveč je želelo preprostost, solidnost in uporabnost. Zato bidermajer ni le cenen empir. Osnova mu je antika s tem, da uporabnostno ustreza načinu življenja tedanjih uporabnikov.

Les je češnja, jesen, javor, brest, mahagonij, torej rjav in rumen les. Visoko politirano, ornamentalno okrasje je malenkostno, le s preprostimi vložki ali majhnimi rezbarijami. Omare imajo gladka vrata, končuje

jih omarni venec – napušč. Postelje so majhne, skončnice sta enako visoki, stranici pa močno izrezani. Pogost je okrogel ali oglat baldahin. Nov kos pohištva je nočna mizica – nočna omara, ko dobi vratca in predal. Za shranjevanje perila služi komoda z globokimi predali.

Skupni bivalni prostor so imenovali družinska soba. Bila je najvažnejši prostor vsega stanovanja. Najpomembnejši kos pohištva v družinski sobi je bila omara s steklenimi vrati. Pisalna miza je ostala, kot je bila, le da se je pridružila lahkotna damska pisalna miza, ki je bila zelo elegantna. Sekretar pa je doživel najskrbnejšo obdelavo. Spodnji del je bila omara ali izvlečni predal, preklopljiva vrata pa so znotraj prevlekli s sunkom. Prostor za njimi je dobil vgrajene številne predale in predalčke – skrinjalnice.

Knjižna omara tega obdobja ima dvokrilna zasteklena vrata, okrašena s prečkami ali aplikacijami iz tankega lesa. Mize imajo oblike, ustranske funkciji, nove so servirne mize z več policami, šivalne mizice in druge delovne mize. Sedežno pohištvo je dimenzijsko in funkcionalno prilagojeno človekovim dimenzijam – z oblažinjenim sedežem ter zaokroženim hrbtnim opiralom s prečkami.

EMPIR

V Franciji že v obdobju Ludvika 16. prevladujejo antične forme, pri empiru pa so prevladujoče. Kot vsak vladar tudi Napoleon vpliva na vsa področja umetnosti. Njegova moč, ki imenuje oblast cesarstvo, poimenuje stilno obdobje empir. Od antike sem imajo prednost oblike rimskega cesarstva, torej monumetalnosti. Napoleonov дворец je bil v Fontainebleauju. Njegova spalnica je čisti empir. Pri vsakem posnemanju se namreč vrinejo nova hotenja, nove forme. In to je dobro. Kajti za posnemanje arhitekture, nagrobnikov, obeliskov, stebrov v pohištvu ne moremo reči, da je dobro. Za doseg reprezentativnosti uporabljajo dodatke iz drugih materialov – marmorja, kroma, alabastra.

Omarno pohištvo je preprosto, malo členjeno, pogostoma mahagonijevo, visoko politirano. Gladke temne plošče za-

ključujejo kovinaste plakete. Enako kovino najdemo pri ključavničnikih ščitih in gumbih. Kot samostojne nosilne elemente najdemo dostikrat dorske stebre ter herme (človeško telo). Cilinderburo dobi nastavek – kot knjižna omara.

Pisalna miza močno spominja na današnje – sestavljajo jo: dva stranska dela s predalom in mizna plošča. Priljubljen je sekretar, ki ima spodaj predale, zgoraj pa klapno, ki nam, ko jo odpremo, služi za pisalno mizo.

Postelje so obogatene z razkošnimi baldahini. Stoli imajo pogostoma štirioglate naprej upognjeno (grško) nogo. Hrbtina opirala so močno upognjena nazaj.

Konec francoskega cesarstva pomeni tudi konec empira, ki se zaradi razkošnosti ni mogel uveljaviti med meščanstvom. Zato pa se je ob koncu 18. stoletja, kot posledica študija antike, razvil v Nemčiji meščanski bidermajer.

NOVA KLASIKA

V Italiji se rokoko ni udomačil (spomnimo se, da tudi v srednjem veku gotika ni našla svojega mesta tu) in tako opazimo sredi 18. stoletja ponovno zanimanje in posnemanje antike. Študij antike in poveljevanje njenih oblik je rodilo stilno obdobje, ki se imenuje NOVA KLASIKA. Vse dose-

danje okrogline – linije in plošče – nadomeste plitvi, oglati, ravni profili antike. Simperija postane pravilo tako pri celem kosu pohištva kot pri ornamentu. Seveda pa je strogost geometrijske linije omeščana s šopki lahkega, drobnega, ovijajočega cvetja, akantusovih vejic, meandrovih frizov, bakel, tulcev s puščicami, rogov obilnosti, vaz, kljunčakajočih se golobov, trakov, lovorjevih vejic in vencev.

Upognjene noge sedežnega pohištva nadomeste ravne, strugarsko obdelane, z ravnimi ali zavrtimi kanelurami.

Omare so vedno prosto stoječe in po funkciji raznovrstne. Še vedno je v milosti konzola, pomemben kos pohištva pa sta cilinderburo in pisalna miza. Komode se včasih spremenijo v sekretar. Vrata so obvezno s polnili, ta pa so zopet bogato rezbarjena ali obogatena z vložki iz rožnega lesa, amaran-ta, brona, emajla. Mize, tako kot stole, nosijo vitke stružene noge, ki so zgoraj zaključene z glavičcem, ta pa je povezan v mizno mostičje.

Posteljna vzglavna in obnožna skončnica imata enako obliko in sta često oblečeni v svilo.

Vse pohištvo je v svoji enostavnosti osnovne forme in dodatkih zelo bogatega videza.

MARTA RAČEČIČ,
dipl. ing. arh.

Tečaj za polkvalifikacijo

Izobraževalna služba bo organizirala v sodelovanju s poklicno lesno šolo iz Škofje Loke tečaj za polkvalifikacijo. V tečaj se lahko vpišejo vsi, ki so uspešno končali šesti razred osnovne šole in so dopolnili osemnajst let.

Tečaj bo v popoldanskem času – trikrat na teden. Skupno število predavanj je cca 150 ur. Poleg teoretičnega dela tečaja se bodo tečajniki praktično izpopolnjevali na delovnem mestu pod vodstvom svojih mojstrov. Po uspešno končanem tečaju dobijo tečajniki potrdilo o polkvalifikaciji, ki ima veljavo v lesni industriji v vsej Sloveniji. S tem se jim ukinejo odbitki pri plači za manjkajočo izobrazbo. Poleg tega imajo pravico do nadaljnega izobraževanja v tečaju za kvalifikacijo v lesarstvu, ki bo organiziran po končanem tečaju za polkvalifikacijo.

Prijavite se lahko ustmeno pri tov. Kastelcu v sobi št. 3 (na upravi). Informacije o tečaju pa lahko dobite po telefonu na št. 17.

Poročilo o stanovanjski gradnji

Reševanje stanovanjskih vprašanj delavcev predstavlja eno najbolj občutljivih področij socialnega razvoja in skrbi za delavce v združenem delu, saj prizadeva veliko število delavcev. S tem so povezana velika finančna sredstva in tudi razvit socialni čut. Da bi zadostili potrebam čim večjega števila delavcev po stanovanjskih posojilih in najemnih stanovanjih, je potrebno predvidoma finančna sredstva čimbolj socialno uporabiti.

Naša delovna organizacija je tej problematiki vedno posvečala veliko pozornost. To je razvidno tudi iz precejšnjega števila naših stanovanj in sicer:

garsonjer	5
enosobnih	18
dvosobnih	49
trosobnih	9
SKUPAJ	81

V zadnjih letih ni bilo na tem področju storjeno toliko, kot bi moralo biti. Zato se je naša delovna organizacija odločila, da zgradi stanovanjski blok v Straži.

Novoles se je odločil za gradnjo 15-stanovanjskega bloka v Straži že ob koncu leta 1974 oz. v začetku l. 1975. 21. 1. 1975 je obvestil podjetje Dominvest, da je interesent za 15 stanovanj: za 3 garsonjere, 3 enoinpolsobna, 7 dvoinpolsobnih in 2 trisobni stanovanji.

V tem dopisu je tudi sporočil, da računa na združena sredstva v višini 70 %, tako da bi bila finančna konstrukcija sledeča:

Novoles	1.500.000 din.
Združena sredstva	3.500.000 din.

Obvestili smo jih še, da bi želeli vključiti v to gradnjo tudi solidarnostni sklad in ostale delovne organizacije v Straži (GG, Gorjanci) ter krajevno skupnost.

Na podlagi te pobude smo se 15. 4. 1975 zbrali vsi zainteresirani predstavniki (Novoles, Gorjanci, GG, osnovna šola, krajevna skupnost, samoupravna stanovanjska skupnost), kjer smo se dogovorili, da se mora gradnja bloka v Straži uresničiti, da bo stanovanjska skupnost poskrbela, da bo lokacijska dokumentacija čimprej izdelana in da bo stroške izdelave lokacijske dokumentacije in idejnega projekta kril solidarnostni sklad. Dogovorili smo se tudi o strukturi stanovanj:

Novoles	ostane isto,
Gorjanci	3 dvosobna,
GG	2 dvosobna,
osn. šola	2 dvosobna,
Solid. sklad	3 - 4 stanovanja.

Na podlagi teh želja po stanovanjih smo izračunali, koliko bi bilo potrebnih sredstev:

sredstva interesentov	330 milj. S din.
združena sredstva	540 milj. S din.

Pri tej finančni konstrukciji so nas predstavniki samouprav-

ne stanovanjske skupnosti opozorili, da bo potrebna močna akcija za združena sredstva, ker vsi računajo nanje.

V času od 15. 4. do 1. 9. 1975, ko smo sklicali drugi sestanek, smo na vse načine poskušali pospešiti izdelavo lokacijske dokumentacije, večkrat smo šli na Dominvest (k Sakelsku, Šternu, itd.), pa tudi preko naših delegatov smo skušali zagotoviti združena sredstva, kar nam je uspelo samo deloma.

V letu 1975 je bilo rezerviranih za Stražo cca 220 milj. S din. Na drugem sestanku 1. 9. 1975, ko je bila končno izdelana lokacijska dokumentacija, iz katere je bilo razvidno, da bo precej problemov s komunalno ureditvijo, smo se ponovno sestali vsi interesenti, nanj pa smo povabili tudi izvajalca SGP Pionir, ki je načelno prevzel tudi investitorstvo (po zagotovitvi tov. Sakelska).

Poudariti moramo, da se je KS Straža za to premalo zavzela, kar nam je predstavnik SSS tudi dal na znanje in to KS primerjal s KS Šentjerneji, ki je mnogo napravila za blok v Šentjerneju.

Na tem sestanku smo se dogovorili, da bo Pionir izdelal idejni projekt, predstavniki SSS pa so obljubili, da bo solidarnostni sklad financiral več stanovanj (šest).

Predstavniki SGP Pionir so nas že na tej seji opozorili na problematiko financiranja trafo postaje, krajevne PTT mreže, itd. Vsi zainteresirani smo poslali Pionirju pismena naročila za izdelavo idejnega projekta (Pionir se je obvezal da ga bo izdelal v treh tednih), vendar smo idejni projekt dobili šele 5. novembra, nakar smo se 14. novembra 1975 sestali vsi zainteresirani.

Na tej tretji skupni seji smo se točno dogovorili, kdo bo imel kakšno stanovanje, za velikost, v katerem nadstropju bo kaj, ker smo se domenili, da nam Pionir pošlje že predkupne pogodbe (česar pa Pionir še do danes ni storil).

Hkrati je tokrat prvič resno prišla na dan problematika komunalne ureditve. Predstavnik Elektro podjetja je poudaril, da je nujna nova trafo postaja (105 milj. S din), predstavnik TOZD USZ pa je

podal še problematiko ostalega komunalnega urejanja. Iz tega je bilo razvidno, da zainteresirani predstavniki ne bodo mogli financirati. Zato smo sklenili, naj strokovne službe TOZD USZ naredijo nov izračun komunalne ureditve in naj črtajo vse, kar ni nujno potrebno.

Tako je TOZD USZ že v decembru izdelal nov izračun in ga poslal KS Straža z nalogo, da skliče sestanek, da se reši problematika komunalne ureditve.

KS Straža je nato 11. 2. 1976, po večkratnih urgencah Novolesa, sklicala omenjeni sestanek. Prisostvovali so vsi interesenti, predstavniki Dominvesta, SSS, ObS Novo mesto, Elektro, in Pionir, kjer smo se dogovorili o problematiki komunalne ureditve.

Tu je bila problematika komunalne ureditve v obodu, ki bremeni m2 stanovanjske površine.

Glede primarnih komunalnih naprav (izven oboda) je bilo sklenjeno, da se poiščejo krediti - nosilec akcije KS in izvršni svet (tov. Avbar) in da Novoles prevzame kredit, ker komunalne organizacije, ki bi morale izgraditi te objekte, niso kreditno spodobne.

Glede notranjega oboda je bilo sklenjeno, naj TOZD USZ črta vse, kar ni nujno in naj se skuša približati 15 %, kot določa družbeni dogovor. (15 % cene m2 stanovanjske površine). To so tudi storili.

SGP Pionir smo zadolžili, naj poišče tipske projekte in jih dostavi TOZD DUB, kar je Pionir storil, ker ni bilo ustreznega projekta, smo se 15. 3. 1976 na Dominvestu dogovorili, da Pionir sam izdela glavni projekt, česar pa le-ta iz neznanih vzrokov ni storil (Baje po naročilu Novolesa).

Na sestanku 11. 2. 1976 so nam predstavniki SSS povedali, da bomo morali povečati lastno udeležbo s 25 % na 50 %, ker je združenih sredstev premalo. Zaključek:

- Odprto ostane vprašanje komunalne ureditve (KS in izvršni svet nista storila ničesar kljub mnogim urgencam Novolesa, zato je sledilo delegatsko vprašanje na ObS Novo mesto dne 1. 6. 1976).
- Odprto je financiranje trafo postaje - kljub zagotovitvi, da bo Elektro prevzelo kredit;
- nerešeno je tudi vprašanje kurilnice,
- glavni projekt pa ni izdelan.

Zastavlja se vprašanje, ali pod takimi pogoji graditi ali ne. To je v tem trenutku zelo važno, ker leži cca 400 milj. S din neizrabljenih in bi jih lahko drugače porabili, tu pa so še rezervirana združena sredstva, ki znašajo iz l. 1975 in l. 1976 cca 5.000.000 din.

Da pa ne bi sredstva, ki smo jih namenili za blok, ležala mrtva, smo se odločili, kar je odbor za medsebojna razmerja na svoji seji dne 9. 7. 1976 potrdil, za nakup petih stanovanj v Novem mestu.

Da je ta odločitev primerna, je več razlogov, zlasti pa:

- a) sredstva se bodo koristila in ne bodo ležala mrtva,
- b) udeležba na natečaju za združena sredstva, kar je zelo ugodno,
- c) veliko pomanjkanje stanovanj, zlasti za kadre.

V zadnjem času smo dodeljevali samo tista stanovanja, ki so se izpraznila s preselitvijo naših delavcev v svoje stanovanjske hiše, drugih stanovanj pa ni bilo.

Zato predlagamo, da delavski svet sprejme naslednje SKLEPE:

1. Kupi se 5 stanovanj v Novem mestu in sicer:
 - 1 trosobno,
 - 3 dvoinpolsobna,
 - 1 enosobno;
2. „Novoles“, lesni kombinat Novo mesto - Straža, n.sol.o., se javi na razpis, ki je bil objavljen v Dolenjskem listu 6. 5. 1976.
3. „Novoles“, lesni kombinat Novo mesto - Straža, n.sol.o., izjavlja, da so sredstva za nakup stanovanj v višini 1.200.000 din zagotovljena.

S tem nakupom bi rešili najnujnejše kadrovske stanovanjske probleme in bi s tem veliko omilili stanovanjsko problematiko naše delovne organizacije.

SPLOŠNI SEKTOR

Ureja uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik: Ivan KRASKO. Izdaja Lesni kombinat „NOVOLES“ v Straži pri Novem mestu. Naklada 2000 izvodov. Stavek, filmi in montaža ČZP DOLENJSKI LIST. Tisk: KNJIGOTISK Novo mesto.